OPATRENIE C.3 : URÝCHLENIE VYKONÁVANIA OPATRENÍ NA MINIMALIZÁCIU NEGATÍVNYCH VPLYVOV VYKUROVANIA DOMÁCNOSTÍ A DOPRAVY NA KVALITU OVZDUŠIA

Odporúčania zverejňované každé dva roky a vstupné materiály na návrh regionálnych a miestnych politík, ako aj právnych predpisov na zlepšenie účinnosti opatrení v oblasti kvality ovzdušia

Materiál vypracovaný v zmysle prílohy 1, výstup 9

December 2021

Projekt LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila Európska únia v rámci programu LIFE.

Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu SR prostredníctvom MŽP SR.

Obsah

1. Úvod 3
2. Summary 3
3. Nový zákon o ochrane ovzdušia a programy na zlepšenie kvality ovzdušia 4
4. Metodický pokyn k riadeniu kvality ovzdušia vrátane prípravy a tvorby PZKO 4
5. Odporúčania koordinačnej jednotky a MKO MŽP SR 5
6. Odporúčania pre Bratislavský kraj (BSK) 6
7. Odporúčania pre Trnavský kraj (TNSK) a Trenčiansky Kraj (TSK) 6
8. Odporúčania pre Žilinský kraj (ŽSK) 7
9. Odporúčania pre Banskobystrický kraj (BSK) 7
10. Odporúčania pre Prešovský kraj (PSK) 8
11. Odporúčania pre Košický kraj (KSK) 8

1. Úvod

Výstupy projektovej aktivity C.3 za roky 2020-2021 je možné rozdeliť na návrhy koordinačnej jednotky projektu IFE IP SK a návrhy regionálnych manažérov kvality ovzdušia pôsobiacich na jednotlivých krajoch zapojených do projektu. Treba poznamenať že na mnohých návrhoch koordinačnej jednotky (ďalej len KJ) sa podieľali aj mnohý ďalší členovia projektu z radov MKO a supervízorov. KJ tieto návrhy zozbierala utriedila a sumárne zaslala dotknutým osobám / autoritám. Tak to mu bolo i v prípade tvorby nového zákona o ovzduší a metodického pokynu pre riadenie kvality ovzdušia ktorý sa venuje podrobne príprave a tvorbe programov na zlepšenie kvality ovzdušia (ďalej len PZKO).

2. Summary

The outputs of project action C.3 for the years 2020-2021 can be divided into proposals of the LIFE IP SK project coordination unit and proposals of regional air quality managers operating in individual regions involved in the project. It should be noted that many other members of the project team from the ranks of AQMs and supervisors also participated in many proposals of the coordination unit (hereinafter referred to as AQCU). AQCU collected these proposals and sent them in summary to the persons / authorities concerned. This was also the case for the creation of a new air law and a methodological guideline for air quality management, which deals in detail with the preparation and creation of Air Quality Management Plans (hereinafter PZKO).

3. Nový zákon o ochrane ovzdušia a programy na zlepšenie kvality ovzdušia

Nový zákon o ochrane ovzdušia je momentálne pre fázou medzirezortného prípomienkovacieho konania. Za jeho odbornú a obsahovú stránku zodpovedá odbor ochrany ovzdušia (ďalej len OOO) Ministerstva životného prostredia SR (ďalej len MŽP SR). Pri jeho tvorbe sa OOO obrátil na projekt LIFE IP minimálne dva krát a to v máji 2021 a októbri 2021. V prvom kole interného pripomienkovacieho konania KJ zozbierala vyše 131 komentárov. Mnohé pripomienky boli formálne, lingvistické, ale taktiež zásadné s pozmeňujúcimi významom. V paragrafoch pojednávajúcich o Programoch na zlepšenie kvality ovzdušia (ďalej len PZKO) a akčných plánoch (ďalej len AP) KJ navrhla vyše 27 zmien a v časti pojednávajúcej o hlavných úlohách okresných úradoch v sídle kraja (ďaľej len OÚvSK) podala KJ celkovo 7 komentárov. Z celkové počtu komentárov bolo 86 prijatých a 45 neprijatých.

Počas interného prípomienkovacieho konania v októbri 2021 KJ zaslala celkovo 7 zásadných pripomienok z okruhov:
Hodnotenie kvality ovzdušia, kde apelovala na zosúladenie EU legislatívy ohľadom indikatívneho monitoringu kvality ovzdušia (ďalej len KO) menej presnými metódami v porovnaní s referenčnými metódami.
Ďalej navrhla upraviť paragraf pojednávajúci o **PZKO** a **AP** tak aby ich definícia, postup, výklad, štruktúra a časová definícia boli uvedené vo osobitnom vykonávajúcom predpise. Ďalej KJ poukázala na **časovú nejednoznačnosť** týkajúcu sa termínu do ktorého treba PZKO vypracovať, resp. aktualizovať. Taktiež KJ apelovala na **úpravu vzťahu hodnotenia kvality ovzdušia** a vydávania PZKO. Ďalšie komentáre sa týkali objektívnych dôvodov ako aj **nejasných pravidiel finančnej podpory** podľa ktorých nie je možné v adekvátnej kvalite vypracovať PZKO v termíne 18 mesiacov. KJ taktiež vyzvala na **vyčlenenie finančných prostriedkov** resp. zdrojov financovania pre adresné opatrenia na zlepšenie KO, ktoré sú definované v časovom rámci vydania PZKO a prinesú merateľné zlepšenie KO. V závere KJ odporúčala **presun kompetencií súvisiacich činností** až po úroveň vydania a publikovania programov pod gesciu jedného ministerstva, resp. ak je potrebná medzirezortná súčinnosť, je taktiež potrebné **stanoviť rámce spolupráce** dotknutých ministerstiev a spôsob realizácie. Súvisí s tým aj možnosť pravidelného hodnotenia a plnenia PZKO.
K ďalším zásadným pripomienkam k paragrafom riadenia KO zo zreteľom na **zosúladenie vpracovania** AP a vypracovania PZKO pre oblastí riadenia kvality ovzdušia kde „dôvodný predpoklad“ prekročenia limitnej alebo cieľovej hodnoty (LH, CH) alebo inej hodnoty ktorá sa stanoví na základe modelárskych postupov, resp. odborného odhadu.
Ďalej KJ komentovala že OÚVSK a ani poverená organizácia **nedisponujú technickým vybavením** ktoré by mohlo poskytnúť dôkazy pochádzajúceho s príspevku z prírodného zdroja a poukázala na nejasnosti v súvislosti s v**ypracovaním a prijatím PZKO**. Jeden komentár sa týkal **informovania verejnosti** o KO v prípade nečinnosti príslušných regionálnych úradov verejného zdravotníctva.

4. Metodický pokyn k riadeniu kvality ovzdušia vrátane prípravy a tvorby PZKO

Metodický pokyn k riadeniu kvality ovzdušia vrátane prípravy a tvorby PZKO a niektoré jeho prílohy mala KJ možnosť pripomienkovať od jeho raných pracovných verzií v roku 2020. Rovnako ako zákon pochádza z dielne OOO a v súčasnosti je na webovej podstránke MŽP SR zverejnená jeho druhá verzia

vydaná v septembri 2021 a 4 z 9 avizovaných príloh. Posledná verzia ktorú KJ a MKO mali možnosť revidovať bola odoslaná v júni 2021 a obsahovala viac ako 60 komentárov formálneho/ jazykového, ale aj zásadného obsahového charakteru. Z uvedeného počtu bolo zapracovaných 12 komentárov. Nezapracovaných resp. bez spätnej väzby zostalo 36 a 12 komentárov nie je možné kategorizovať či už v dôsledku ich obsahu, alebo ich odkazu napríklad na prílohy ktoré ešte nie sú publikované.

Okrem spomínaného materiálu MKO v spolupráci s KJ pripravili k návrhu tzv. štatútu riadiaceho, resp. poradného výboru ktorý formálne zastrešuje pôsobnosť jednotlivých zainteresovaných osôb v procese tvorby PZKO. Pôvodný návrh v rozsahu 7 strán bol zaslaný na OOO. Výsledná verzia uverejnená na webovej podstránke MŽP SR je v rozsahu dvoch strán pričom niektoré body návrhu sa dostali do výslednej verzie.

5. Odporúčania koordinačnej jednotky a MKO MŽP SR

Ďalej KJ predložila v máji 2021 v rámci interného pripomienkového konania špecifikácie činností podpory na rok 2022 z Environmentálneho fondu návrh na rozšírenie činnosti. Jednalo sa o oblasť "A - Ochranu ovzdušia" kde KJ navrhla celkovo 5 nových možných oblastí podpory. Tieto zahŕňali podporu oblasti monitoringu KO referenčným ako aj indikatívnymi metódami pre dočasné aktivity, ako sú stavebné a demolačné práce, vrátane hodnotenia výsledkov merania. Ďalej KJ navrhla podporu tzv. podporných opatrení na zlepšenie KO ako sú: vpracovanie analýz modelov KO, tvorba automatizovaných emisno/imsiných máp, tvorba, aktualizácia, sprístupnenie databáz malých zdrojov znečisťovania ovzdušia, štúdie uskutočniteľnosti pre zavedenie opatrení pre zlepšenie KO. Ďalší okruh zahŕňal podporu tvorby strategických dokumentov v oblasti OO zameraný najmä na podporu prípravy a tvorby PZKO, ale aj realizácie regionálnych a lokálnych plánov ako sú akčné plány KO a stratégie na zlepšenie KO. Taktiež KJ navrhla podporu pre kontrolu malých zdrojov a znečisťovania ovzdušia a dymovodov a podporu zvyšovania kvality použitého paliva napr. formou vzniku verejnoprospešných podnikov, sociálnych podnikov a príspevkových organizácií. Predložené návrhy neboli prijaté kvôli obsahovým nedostatkom vyplývajúcim priamo zo zákona o Envirofonde. Tieto však neboli KJ známe v čase podania návrhu a na dopracovanie ktorých nepostačoval časový rámec v ktorom bolo potrebné nové návrhy spracovať. Okrem toho by tento návrh musel byť schválený ministrom ŽP SR.
V októbri 2021 KJ zaslala podklad na stretnutie s predsedom vlády k otázkam marginalizovaných rómskych komunít z názvom „Problematika marginalizovaných rómskych komunít, vplyvy na zdravie a kvalita ovzdušia". Materiál okrem tém naznačených v názve sa venuje aj problematike energetickej (palivovej) chudoby a uvádza celkovo 6 pozitívnych príkladov dobrej praxe a činností ktoré by mohli prispieť k zlepšeniu KO v marginalizovaných rómskych komunitách.
V roku 2020 KJ promptne zareagovala na výzvu návrhu oblastí podpory do navýšeného rozpočtu európskeho regionálneho rozvojového fondu a európskeho sociálneho fondu, známeho tiež ako REACT-EU, v nadväznosti na odozvu krízy spojenú s ochorením korona vírusom. KJ spolu s MKO navrhla celkovo 6 oblastí podpory z oblastí ako: rozširovanie monitorovania kvality ovzdušia, príprava programov na zlepšenie kvality ovzdušia a sledovanie implementácie prijatých opatrení, líniové zelené stavby, pilotné verejnoprospešné podniky, inovatívne riešenie pre mestskú mobilitu. Celkový návrh počítal so sumou 45 100 000 EUR. Momentálne je pod Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR plánovaná výzva z prioritnej osi REACT-EU s názvom „Budovanie prvkov dopravnej a zelenej infraštruktúry" ktorá vo svojich konkrétnych cieľoch má definované aj zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach. Momentálne sa čaká na konkrétne výzvy. Tieto prostriedky by mali byť včerpané do konca roku 2023.

6. Odporúčania pre Bratislavský kraj (BSK)

MKO pre územie BSK okrem pripomienkovania návrhu zákona a metodického pokynu pre riadenie KO, jeho príloh a štatútu poradného výboru a pripomienok k zmenám podpory Envirofondu (spomínaných vyššie), sa podieľali na návrhu rámcových projektových zámerov v rámci prípravy strategického dokumentu Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (PHRSR BSK 2022-2030) a integrovanej územnej stratégie ktorá je jeho podkladom (ďalej len IÚS). Výsledný návrh za oblasť zlepšenia kvality ovzdušia, udržateľnej dopravy a prechodu na nízko uhlíkové hospodárstvo obsahoval celkovo 12 projektových zámerov a bol zaslaný na oddelenie životného prostredia (referátu ochrany ovzdušia) hl. mesta Bratislavy a Inštitút regionálnej politiky Bratislavského kraja, keďže MKO nemali mandát k účasti na pracovných skupinách. Výsledný dokument rovnako ako väčšina PHRSR je v štádiu príprav a nie je zverejnený. Ďalej MKO BA zaslali pripomienky k aktualizácii Územného plánu regiónu BSK bratislavského kraja na Odbor územného plánu, GIS a životného prostredia BSK. Konkrétne návrhy zahŕňali:

Zvážiť rozširovanie občianskej bytovej stavebnej činnosti v okrajových častiach mesta ktoré susedí so strednými, alebo veľkými zdrojmi znečisťovania ovzdušia (ďalej len VZZO a MZZO). Tento bod bude predmetom riešenia zmien a doplnkov č.2 ÚPN R BSK pri návrhu zásada a regulatívov štruktúry osídlenia, priestorového a funkčného usporiadania využívania územia.

Zaradiť do základných východiskových podkladov strategický dokument Národný program znižovania emisií a uviesť záväzky znižovanie emisií v súlade s cieľmi prechodu na nízkouhlíkovú energetiku, a taktiež uviesť ciele zo strategického dokumentu Regionálneho plánu udržateľnej mobility pre BSK. Tento bod bol akceptovaný.

uvádzať pri analýze a hodnotení priemyselných podnikov charakteristiky znečisťovania ovzdušia.

zaradenie samostatnej podkapitoly - Ovzdušie z príspevkom všetkých prevádzkovateľov VZZO a SZZO (v zmysle zákona o OO), dopravy, lokálnych kúrenísk, (domácností) a pod. Ďalší bod odporúčal zamerania sa na analýzu emisných príspevkov z dopravy aj v súčinnosti s opatreniami uvedenými v PZKO zóny hlavného mesta Bratislavy.

Posledné dva návrhy budú predmetom riešenia zmien a doplnkov č.2 ÚPN R BSK pri návrhu zásad a regulatívov starostlivosti o životné prostredie.

7. Odporúčania pre Trnavský kraj (TNSK) a Trenčiansky Kraj (TSK)

MKO pre územie TNSK a TSK sa okrem pripomienkovania návrhu zákona a metodického pokynu pre riadenie KO a jeho príloh ako aj pripomienok k zmenám podpory Envirofondu (oblasť E,F) podieľali na pripomienkovaní vstupnej správy pre vypracovanie strategického dokumentu Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (PHRSR) Trnavského samosprávneho kraja 2022 – 2030, ďalej spoločne zaslali návrhy strategických projektových zámerov do integrovaných územných stratégií samosprávnych krajov. V rámci zoznamu navrhovaných zámerov uvádzali aj projekty, ktoré už boli na danom území realizované, avšak nie v nedostatočnom rozsahu. Rovnako do zoznamu zaradili aj projekty, ktoré sú prepojené s ostatnými rezortmi (napr. inovácie, výskum a vzdelávanie). MKO oboch regiónov považuje za dôležité podporovať a pomáhať zavádzať inovatívne prístupy do praxe a tiež podporovať vzdelávanie študentov a ich pedagógov pre zabezpečenie odborne zdatných ľudských zdrojov. V rámci prípomienkovacieho konania vstupnej správy Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja TSK (PHRSR TSK) MKO podali 5 pripomienok ktoré zráňali témy ako: zníženie

znečistenia ovzdušia, ochrana, monitoring a informovanie o kvalite ovzdušia, podpora environmentálnej výchovy/vzdelávania, osvety a výskumu v oblasti kvality a ochrany ovzdušia, podpora budovania zelenej infraštruktúry, podpora udržateľnej a ekologickej mobility, nízko-emisných a bez-emisných dopravných prostriedkov, podpora vytvárania nízko-emisných zón a zón s vylúčenou motorovou dopravou, zacielenie podpory do oblastí ORKO.
Ďalej navrhli podporu obnoviteľných zdrojov energie (ako: geotermálna, solárna, energia z biomasy, veterná energia) a apelovali v stati ochrana ovzdušia na doplnenie monitoringu kvality ovzdušia na území kraja. V rámci priípomienkovacieho konania analytickej časti podali MKO 15 obsahových pripomienok. Taktiež sa MKO podieľali ako členovia nasledovných pracovných skupín: 1.4. Vybudovanie krajského ekocentra EVVO, 1.6. Podpora medzi sektorovej spolupráce - EVVO do duálneho vzdelávania , 1.9. Vytvorenie ekoporadenskej siete + ekomapy kraja , 2.1.1. + 2.2.1. Vytvorenie lektorského tímu lektorov EVVO + systém vzdelávania, 3.1. Vytvorenie systému zberu, vyhodnocovania a zverejňovania aktuálnych informácií o ŽP na implementácii krajskej koncepcie environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvety v TSK do roku 2030. Pracovné skupiny sa stretávali priebežne od roku 2020.

8. Odporúčania pre Žilinský kraj (ŽSK)

Supervízor pre územie ŽSK sa podieľal na manažovaní spracovania strategického dopravno – plánovacieho dokumentu „Stratégia udržateľného rozvoja dopravy a mobility ŽSK“, v rámci ktorého navrhol formuláciu opatrení zameraných na zachovanie kvality ovzdušia (viď kapitola 5.2.1.6 stratégie).
Taktiež sa v rámci prebiehajúceho procesu obstarávania Územného plánu regiónu Žilinského kraja podieľal na pripomienkovaní a návrhu nových požiadaviek na riešenie rozvoja územia Žilinského kraja okrem iného aj v oblasti ochrany ovzdušia. Výsledný dokument je dostupný na webovej stránke ŽSK.
MKO pre územie ŽSK ako členka pracovnej skupiny „Životné prostredie“ spolupracovala na príprave a tvorbe Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2021+ (PHRSR ŽSK 2021+). Finálny dokument nie je zatiaľ zverejnený.

9. Odporúčania pre Banskobystrický kraj (BSK)

MKO pre územie Banskobystrického kraja spolupracovali na tvorbe Envirostratégie BBSK kde okrem vedenia rokovaní a administratívnej činnosti vypracovali návrh kľúčových projektov a strategických investičných balíčkov ktoré integrujú priority a ciele Envirostratégie BBSK na úrovni opatrení a aktivít. Konkrétne návrhy podpory sa týkal: podpora budovania prvkov zelenej infraštruktúry, podpora iniciatív zlepšenia dostupnosti palivovej základne ohrozených skupín obyvateľstva, podpora výmeny kotlov, podpora pokračovania programu Zelená domácnostiam, zvyšovanie povedomia obyvateľov vďaka praktickej ENV v sieti krajských envirocentier.
Ďalej sa podieľali na príprave podkladov ku tvorbe rozpočtu BBSK pri výsadbe alejí, ako aj účasti na pracovných stretnutiach integrovanej územnej stratégie (ÍUS) obcí Zelená Rimava, Rimavská Sobota, Zvolen a Revúca. V rámci týchto pracovných skupín sa podieľali na rokovaniach a formulácii SWAT analýzy jednotlivých SPR/UMR a následnej tvorby balíčkov opatrení v regiónoch. Prevažovali témy energetickej chudoby, obnovy rodinných domov a zlej kvality ovzdušia.
Ako jedno z hlavných a prierezových riešení bola identifikovaná potreba tvorby Environmentálnej výchovy v regiónoch, ako aj podpory vzniku centier udržateľnej energetiky a centier opätovného používania a taktiež zlepšovať možnosti zamestnanosti občanov a tak zvýšiť kúpyschopnosť kvalitného paliva a tým podporiť riešenie energetickej efektivity a problému energetickej núdze.

V rámci pracovných skupín plánov udržateľnej mobility BSK a mesta Banská Bystrica sa podieľali na návrhu nosnej siete cyklotrás celého regiónu a v rámci PUM mesta pripomienkovali previazanosť na prvky zelenej infraštruktúry a podporu odstraňovania bariér, vytvárania radiál pre peších, ktoré by spájali centrum so sídliskami. Taktiež boli účastní na pripomienkovaní nízkouhlíkovej stratégie a zadaní územného plánu dopravy obce Zvolenská slatina.

10. Odporúčania pre Prešovský kraj (PSK)

MKO pre územie Prešovského kraja sa okrem pripomienkovania návrhu zákona a metodického pokynu pre riadenie KO a jeho príloh podieľali na zaslaní podkladov za oblasť ochrany ovzdušia v rámci procesu príprav plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHRSR) Prešovského samosprávneho kraja.

11. Odporúčania pre Košický kraj (KSK)

MKO pre územie Košického kraja sa podieľali na tvorbe návrhov doplnkov do územného plánu KSK a taktiež sa spolupodieľali na návrhu cieľov a opatrení v rámci pracovnej skupiny pre oblasť životného prostredia a environmentálnej bezpečnosti. Výsledný návrh opatrení 2.1 Zlepšenie systému monitorovania a informovania o stave ovzdušia a hladiny hluku a 2.2 Znižovanie emisnej a hlukovej záťaže, na ktorých sa podieľali je dostupný na webovej stránke PHRSR mesta Košice. MKO pre územie KSK sa taktiež podieľali na zbere podkladových materiálov pre PHRSR v oblasti ovzdušie, konzultovali témy v rámci tematickej komisie pre životné prostredie a pripomienkovali vstupnú správu Rady partnerstva, ktorá zastrešuje proces tvorby a implementácie PHRSR v KSK. Na výzvu o spolupráci Mestského úradu mesta Michalovce sa podieľali na tvorbe analýzy zdrojov znečisťovania ovzdušia (doprava, veľké zdroje znečisťovania ovzdušia-VZZO) a množstva emisií v okrese Michalovce.